

Aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet over 2023¹

Versie: uitgebreid verzoek²

Wat is een vangnetuitkering?

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Dit budget wordt ook wel het BUIG-budget genoemd. Gemeenten die een tekort hebben kunnen in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. De voorwaarden op hoofdlijnen zijn:

- het tekort is groter dan een bepaalde toegangsdrempel;
- het college verklaart maatregelen te hebben getroffen om te komen tot tekortreductie;
- het college geeft een toelichting op deze verklaring;
- de gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college.

Bekostiging door en verantwoording aan andere gemeenten

Met de verklaring verantwoordt u zich als college niet alleen naar de gemeenteraad, maar ook naar andere gemeenten. Deze gemeenten dragen immers financieel bij aan de vangnetuitkering waarop uw gemeente een beroep doet. Het gaat dus om solidariteit tussen gemeenten. De vangnetuitkeringen worden bekostigd uit het macrobudget (voor alle gemeenten) van twee jaar na het tekortjaar. Daarom moet het college inzicht geven in de maatregelen die het heeft getroffen om het tekort te reduceren.

Wat wordt verwacht van het college en de gemeenteraad?

Bij het indienen van het verzoek moet het college verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Ook moet deze verklaring worden toegelicht, zoals gevraagd in het aanvraagformulier (op het formulier de onderdelen A, B en C).

Wat is de autonome rol van de gemeenteraad t.a.v. de vangnetuitkering?

Het college vraagt de gemeenteraad om in te stemmen met de verklaring van het college. Met deze instemming bevestigt de gemeenteraad dat het college inzicht heeft gegeven in de maatregelen die zijn getroffen om het tekort te reduceren. De gemeenteraad moet in staat worden gesteld om de verklaring van het college adequaat te kunnen beoordelen. Het gaat hierbij dus om een gelijkwaardige informatiepositie van de gemeenteraad ten opzichte van het college. Daarom moet het college een samenvatting van de verklaring maken. De toetsingscommissie heeft een checklist voor raadsleden gemaakt, waarmee raadsleden de verklaring inhoudelijk kunnen controleren. Deze checklist wordt tezamen met andere informatie door VNG aangeboden op de website van VNG, [zie link](#) website VNG

¹ Versie aanvraagformulier d.d. 17 november 2022

² Toelichting voor ambtelijke ondersteuning onderaan dit formulier.

pagina raadsleden:

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

Een belangrijke veronderstelling bij het vangnet is dat gemeenteraad en college regelmatig in gesprek zijn over ontwikkelingen in het bijstandsvolume (bijv. middels kwartaalrapportages). Op dit niveau wordt inhoudelijk gesproken over maatregelen (beleid en uitvoering) om eventuele tekorten te reduceren. Het college wordt verzocht te beschrijven op welke wijze de gemeenteraad is betrokken vanaf het moment dat het tekort door het college wordt gesignaleerd tot en met het treffen van de maatregelen en de monitoring daarvan. Dit onderdeel is opgenomen na de samenvatting.

Wat mag de gemeenteraad van het college verwachten?

- Het college en de gemeenteraad moeten een gelijkwaardige informatiepositie hebben, daarom maakt het college een samenvatting van de toelichting.
- Het college beschrijft op welke wijze de gemeenteraad is betrokken vanaf het moment dat het tekort door het college wordt gesignaleerd tot en met het treffen van de maatregelen en de monitoring daarvan.
- Onderdeel A: Het college geeft de gemeenteraad via een analyse inzicht in de oorzaken van het tekort op de gebundelde uitkering (ook wel BUIG genoemd). Deze analyse kan zowel kwantitatieve als kwalitatieve elementen bevatten.
- Onderdeel B: Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de (interne en externe) maatregelen, met een kwantitatieve en kwalitatieve toelichting waarom die naar verwachting leiden tot een reductie van het tekort.
- Onderdeel C: Het college geeft de gemeenteraad inzicht in welke mate (interne en externe) maatregelen beogen bij te dragen aan het (verder) reduceren van het tekort.
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de planning en control-cyclus ten aanzien van het vangnet.

Bovenstaande informatie staat ook [op de website van de VNG](#)³.

Op welke wijze wordt de gemeenteraad gefaciliteerd?

De toetsingscommissie heeft een checklist gemaakt voor gemeenteraadsleden. Het is een handzaam lijstje vragen en aandachtspunten. Raadsleden kunnen dit lijstje gebruiken bij het beoordelen van de vangnetaanvraag van het college. Deze checklist is opgesteld in samenwerking met raadsleden uit verschillende gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. De [checklist](#) staat samen met andere informatie op de website van de VNG, [zie link](#) website VNG pagina raadsleden.

³ [Vangnetuitkering Participatiewet: informatie voor raadsleden | VNG](#)

De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om in de aanvraag vangnetuitkering zijn opvattingen te geven over de verklaring van het college (in de verklaring staan de oorzaken van het tekort, de maatregelen om het tekort te reduceren, etc.). In het formulier zal op hoofdlijnen het proces worden beschreven hoe de gemeenteraad betrokken is. Dit is vanaf het moment van signalering van het tekort en het daaropvolgend proces van treffen van maatregelen waar de raad bij betrokken is voordat de raad instemt met de verklaring van het college. De voorzitter van de gemeenteraad en de griffier tekenen voor de juistheid hiervan en worden in de gelegenheid gesteld om dit overzicht aan te vullen.

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Het college dient het aanvraagformulier in bij de onafhankelijke Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. De commissie moet de aanvraag uiterlijk op 15 augustus 2024 hebben ontvangen. De aanvraag dient met behulp van dit, door de minister vastgestelde aanvraagformulier, voor instemming aan de raad te worden voorgelegd en wordt naar ondertekening aangeboden aan de commissie via de website.

De Toetsingscommissie beoordeelt de aanvraag procedureel. Dit betekent dat wordt beoordeeld of het college en de gemeenteraad een aantal processtappen hebben doorlopen: het tekort is groter dan de drempelwaarde; het college heeft in de verklaring toegelicht dat maatregelen zijn getroffen om het tekort te reduceren en de gemeenteraad heeft ingestemd met de verklaring. De commissie geeft dus geen inhoudelijk oordeel over de aanvraag.

Vervolgens adviseert deze commissie de Minister. Deze adviezen worden in beginsel overgenomen.

Gemeenten die interesse hebben in de maatregelen van andere gemeenten, kunnen terecht op de website van het vangnet. Hier zijn alle aanvragen gepubliceerd en gerubriceerd naar type maatregel, omvang van de gemeente en omvang van het tekort.

Aan het eind van het aanvraagformulier is een uitgebreide toelichting per vraag opgenomen voor de ambtelijke ondersteuning van het college. Voor een verdere toelichting op dit formulier wordt verwezen naar de informatie op de website:

<https://www.toetsingscommissievp.nl/vangnetuitkering-2023>

1. Verklaring college bij een uitgebreid verzoek

Dit gedeelte bestaat de volgende onderdelen:

- Samenvatting van de verklaring
- De beschrijving van de wijze waarop de gemeenteraad is geïnformeerd door het college
- A. Analyse van de oorzaken van het tekort
- B. Getroffen *interne en externe* maatregelen om het tekort verder te reduceren
- C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
- D. Ondertekening door het college

Samenvatting van de verklaring van het college

De verklaring van het college bestaat uit vier subonderdelen: A) analyse van de oorzaken van het tekort, B) getroffen interne en externe maatregelen om het tekort verder te reduceren, C) beoogd effect van de genoemde maatregelen & D) ondertekening door het college.

Het college geeft hieronder een samenvatting van onderdeel A, B en C. Dat geeft de gemeenteraad een kernachtig overzicht, op basis waarvan het raadslid kan vaststellen waarmee hij instemt voordat hij ondertekent. Voor het gemeenteraadslid dat zich wil verdiepen in de verklaring van het college, wordt verwezen naar onderdelen A, B, C en D van het aanvraagformulier.

Richtlijn voor de omvang van de samenvatting van de drie onderdelen is in totaal maximaal twee A4.

Het ligt voor de hand dat een gemeenteraadslid de antwoorden op de checklist (zie achteraan dit formulier) terug kan vinden in de samenvatting.

A. Samenvatting onderdeel analyse van de oorzaken van het tekort

In 2023 is een tekort ontstaan op het BUIG budget van de gemeente Leeuwarden van € 7.764.596 (budget € 84.322.359, bestedingen € 92.086.955). Het tekort op de BUIG ontstaat in Leeuwarden door enkele bepalende factoren:

- Ongunstige werking van het verdeelmodel. Leeuwarden doet mee aan het onderzoek van het ministerie SZW naar de relatie tussen beleid en uitvoering t.a.v. overschot- en tekort-gemeenten. Daarnaast heeft Leeuwarden zelf onderzoek laten doen naar de Leeuwarder situatie t.a.v. het verdeelmodel en wat het beste handelingsperspectief kan zijn.
- De ingewikkelde bijstandsopgave door enkele (regionale) kenmerken die ertoe leiden dat het bestand minder snel daalt dan het model voorspelt en dan wenselijk is om het tekort te reduceren.
- Een groter wordende groep bijstandsgerechtigden die weinig kansen op directe uitstroom heeft.

B. Samenvatting onderdeel getroffen interne en externe maatregelen om het tekort verder te reduceren.

Er wordt ingezet op een divers pakket aan maatregelen om het tekort te reduceren.

Veel maatregelen houden verband met het reduceren van instroom (vooral voor de doelgroep jongeren), vergroten uitstroom, verhogen inkomsten (zoals promoten parttime werken) en handhaving. Daarnaast beogen we meer doorstroom tussen de doelgroepen te realiseren met als doel mensen in beweging krijgen (meedoen).

Een aanvullende maatregel waar veel belang aan wordt gehecht is deelname aan de landelijke werkgroep over het verdeelmodel, dat inzoomt op de tekort-gemeenten en zoekt naar (financiële) handreikingen.

De intensivering van de inzet van Loonkostensubsidie is een belangrijke getroffen maatregel. Dit was eveneens een uitkomst van het onderzoek uitgevoerd door Significant/APE; handelingsperspectief heeft de gemeente Leeuwarden vooral als het gaat om de inzet van LKS.

C. Samenvatting onderdeel beoogd effect van de genoemde maatregelen

De maatregelen, als aanvulling op de effecten van reguliere inzet van trajecten en begeleiding, hebben een beoogd positief effect op de kostenreductie. In dit onderdeel wordt waar mogelijk het effect van de maatregel kwantitatief geduid, de opbrengst van diverse maatregelen zijn echter niet te becijferen en worden kwalitatief toegelicht.

Onderzoeken die zijn uitgevoerd in het najaar van 2022 en 2023 (AEF/De beleidsonderzoekers en Significant/APE) tonen aan dat de belangrijkste oorzaak ligt bij het verdeelmodel. Dit maakt dat gemeente Leeuwarden het ombuigen van het tekort BUIG niet (volledig) zelf in de hand heeft.

NB De bijstandspopulatie is in 2023 gegroeid t.o.v. 2022, deze ontwikkeling sluit echt aan bij het landelijke beeld (bron september circulaire 2023 en CBS informatie). Van een kostenreductie in 2023 is dus geen sprake.

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

In dit onderdeel wordt het proces op hoofdpijnen beschreven hoe de raad betrokken is vanaf het moment van signalering van het tekort op het BUIG-budget en het daaropvolgend proces van bepalen en treffen van maatregelen, tot aan het moment dat de verklaring van het college voor instemming wordt voorgelegd aan de raad. Ten einde dit zo eenvoudig mogelijk te beschrijven wordt gevraagd aan te kruisen op welke momenten de raad hierbij is betrokken. Dit geschiedt d.m.v. het plaatsen van een X voor het betreffende onderdeel. Daarnaast is er ruimte voor aanvullingen.

Op welke momenten werd de raad geïnformeerd over beleid, uitvoering en sturing van de Participatiewet en meer specifiek over het tekort op de BUIG, de maatregelen en de beoogde effecten daarvan?

X	Moment in het proces
X	De kadernota, de begroting.
X	Voorjaars- en najaarsbericht en jaarrekening.
X	Maand-, kwartaal- of halfjaarrapportage. (ook wel genoemd Turap, Marap etc)
	Beleidsplannen, strategie- of koersdocumenten, plannen van aanpak of evaluaties.
X	Informatie over bestandsontwikkelingen of over de voortgang van maatregelen.
	Nieuwsbrieven, bijeenkomsten en/of presentaties.

A. Analyse van de oorzaken van het tekort

Hieronder toont het college de analyse, waaruit volgt wat de oorzaken van het tekort van de gemeente (A1) zijn. Vervolgens wordt de analyse opgenomen van het effect van getroffen maatregelen in voorgaande jaren (A2). Tot slot wordt kort beschreven welke bronnen zijn gebruikt bij de analyse (A3).

A1. Analyse van de oorzaken van het tekort van de gemeente

Omvang tekort Leeuwarden

Na een jarenlange dalende trend van het aantal bijstandsontvangers, is het aantal over 2023 weer licht toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar in Leeuwarden. In de septembercirculaire 2023 wordt ook uitgegaan van de prognose van een stijging van het aantal t.o.v. de prognose volgens de september circulaire 2022 op landelijk niveau.

Er is sprake van een lichte stijging van het aantal bijstandsgerechtigden van 100 (2022: 5.182 en 2023: 5.282). Daarnaast is de gemiddelde prijs (n.a.v. stijging WML) toegenomen met 9,65%. De kosten van de BUIG uitkeringen zijn met ca 9% toegenomen in 2023 t.o.v. 2022. Gelet op voornoemde factoren is het effect van volume- en prijsstijging behoorlijk beteugeld.

Voor het jaar 2023 komt de Gemeente Leeuwarden uit op een tekort op het BUIG budget. Dit tekort wordt verantwoord in de jaarrekening van de gemeente en via de Sisa bijlage (G2). Via deze aanvraag wordt een beroep gedaan op een uitkering uit het vangnet.

Definitief BUIG budget 2022	€ 74.097.896
Voorlopig BUIG budget 2023	€ 76.300.498
Nader voorlopig BUIG budget 2023	€ 75.460.661
Definitief BUIG budget 2023	€ 84.322.359

Uit de jaarrekening en de Sisa bijlage blijkt dat over 2023 de gemeente Leeuwarden een tekort op het Rijksbudget heeft van € 7.764.596. Onderstaand de opstelling voor de berekening van de vangnetuitkering.

Rijksbudget BUIG (definitief) 2023	€ 84.322.359
Kosten BUIG gem. Leeuwarden 2023	€ 92.086.955
Tekort BUIG 2023	€ 7.764.596
Eigen risico o.b.v. vangnetregeling 2023	€ 6.324.177 (7,5% x € 84.322.359)
Resultaat (tekort) t.b.v. vangnetaanvraag 2023	€ 1.440.419
Bedrag vangnetaanvraag 2023	€ 720.209 (50% x resultaat t.b.v. vangnetaanvraag)

Belangrijkste oorzaken voor het tekort

1. Verdeelmodel

Het verdeelmodel pakt voor Leeuwarden nadelig uit waardoor we een structureel tekort gemeente zijn. Dit blijkt ook uit het onderzoek dat we hebben laten doen door Significant/APE.

In onderstaande tabel wordt dit duidelijk gemaakt door de onderzoeker (Joost van Gemeren, Significant)

Kenmerken van een 'typische tekortgemeente'	Klopt dit voor Leeuwarden?	Onderbouwing en bron
1 Heeft een centrumfunctie	Ja	Regionaal klantpotentieel in Leeuwarden is 215.410 tegen 51.136 gemiddeld (CBS, gemeentefonds, 2022)
2 Veel segregatie in wijken	Ja	De 'segregatie-index' in Leeuwarden is 31,8%, plek 24 van Nederland (CBS 2014)
3 Veel (voormalige) studenten met psychische problematiek	Ja	Het aandeel huishoudens met studenten en ggz-problematiek is 1,75% in Leeuwarden, tegen 0,62% gemiddeld (Lias BUIG-database, peildatum 2021).
4 Weinig conjunctuurgevoelige banen	Ja	De sectoren overheid, onderwijs en zorg zijn in Leeuwarden groter (42,2% van de banen) dan gemiddeld (30,3% van de banen, CBS 2021).
5 Ligging dicht bij de zee	Ja	Leeuwarden ligt geografisch dichterbij de (Wadden)zee dan de doorsneegemeente.
6 Veel hoogopgeleiden	Neutraal	Leeuwarden heeft een aandeel hoogopgeleiden (32,4%) vergelijkbaar met het gemiddelde (33%, CBS 2021).

'Op basis van beschikbare gegevens blijkt dat gemeente Leeuwarden een 'stereotype' tekortgemeente is. Voor kenmerken 1,2,3,4 én 5 scoort Leeuwarden inderdaad hoger dan landelijk gemiddeld. Alleen voor kenmerk 6 scoort Leeuwarden gemiddeld. Dit is een aanwijzing dat het verdeelmodel ongunstig uitpakt voor Leeuwarden, buiten de invloedssfeer van de gemeente om' (quote uit onderzoek).

2. Hoge verwachte bijstandskans in Leeuwarden

In het rapport van Significant APE wordt geconcludeerd dat gemeente Leeuwarden in de top-5 staat van hoogste verwachte bijstandskans van Nederland. De bijstandskans is 4% hoger dan het gemiddelde in Nederland. Dit komt doordat Leeuwarden relatief veel alleenstaanden heeft, die een grote kans op bijstand hebben. Maar belangrijker zijn de regionale omstandigheden. Leeuwarden heeft een hogere verwachte bijstandskans omdat het relatief weinig 'beschikbaar werk' heeft ten opzichte van heel Nederland. Ook heeft het veel 'WW'ers' en is werken minder vaak de (sociale) norm - ten opzichte van een uitkeringssituatie.

Door zijn status als centrumgemeente en hoofdstad van Friesland heeft Leeuwarden een aanzuigende werking op bepaalde doelgroepen. Daar waar mensen afhankelijk zijn van zorginstanties, ondersteuningsstructuren en maatschappelijke opvang ligt het zwaartepunt van de voorzieningen van Friesland in Leeuwarden. Juist deze doelgroepen hebben het lastiger om uit de bijstand te geraken.

Hierbij is het niet helpend dat Leeuwarden niet beschikt over een sterke economische structuur. Economische groei in onze regio blijft achter t.o.v. de landelijke groei en de ongelijkheid in de groei is de afgelopen jaren toegenomen. Voor een succesvolle toeleiding naar werk is een economisch klimaat nodig dat dit mogelijk maakt. Er moet meer moeite worden gedaan om bijstandsontvangers te plaatsen in de gemeente Leeuwarden.

Uit de voorlopige cijfers van het CBS blijkt dat het aantal personen met een bijstandsuitkering landelijk over 2023 met iets meer dan 1% is toegenomen. De gemeente Leeuwarden komt met een stijging van circa 1,9% uit boven het landelijk gemiddelde.

3. Toename jongeren in de bijstand

In Leeuwarden is sprake van een fikse toename van het aantal bijstandsuitkeringen onder jongeren tot 27 jaar. De situatie rondom jongeren wordt ook zichtbaar in de cijfers van RMC en VSV. Er is veelvuldig sprake van uitval en beroep op voorzieningen.

Jaar	2021	2022	2023	mutatie 22-21	mutatie 23-22
Instroom < 27 jaar	376	513	629	36%	23%
Uitstroom < 27 jaar	<u>341</u>	<u>413</u>	<u>432</u>	21%	5%
Verschil in-uit	35	100	197		
Instroom > 27 jaar	1.070	877	942	-18%	7%
Uitstroom > 27 jaar	<u>1.469</u>	<u>1.175</u>	<u>1.038</u>	-20%	-12%
Verschil in-uit	- 399	- 298	- 96		

Hierdoor is het aandeel jongeren in het totaal van de instroom aanzienlijk toegenomen.

Aandeel in totaal	2021	2022	2023
Instroom < 27 jaar	26%	37%	40%
Uitstroom < 27 jaar	19%	29%	29%

Hieruit blijkt dat het op dit moment niet lukt om alle ingestroomde jongeren naar de arbeidsmarkt te begeleiden en dat problematiek complexer is dan voorheen.

4. Weinig beweging in statisch deel van het bestand bijstandsgerechtigden

Gemeente Leeuwarden heeft in de jaren 2018-2022 volop ingezet op actieve bestandsdaling en benadering van de kansrijke doelgroepen. Resultaat is daling van het bijstandsvolume van 6300 in het jaar 2018 naar 5182 aan het eind van het jaar 2022. Vanaf medio 2022 is een start gemaakt met benadering van de doelgroepen met een langere afstand tot de arbeidsmarkt.

Het in beweging brengen hiervan en realiseren van bestandsdaling is een proces van lange adem. Bovendien wordt door de analyse van dit deel van de bijstandspopulatie duidelijk dat niet iedereen in staat is om uit te stromen naar werk, onderwijs of ondernemerschap. We raken de harde kern van het bestand die niet in beweging te krijgen is. Dit wordt ook veelvuldig herkend in gesprekken met andere gemeenten en overlegvormen waar ook het ministerie bij betrokken is.

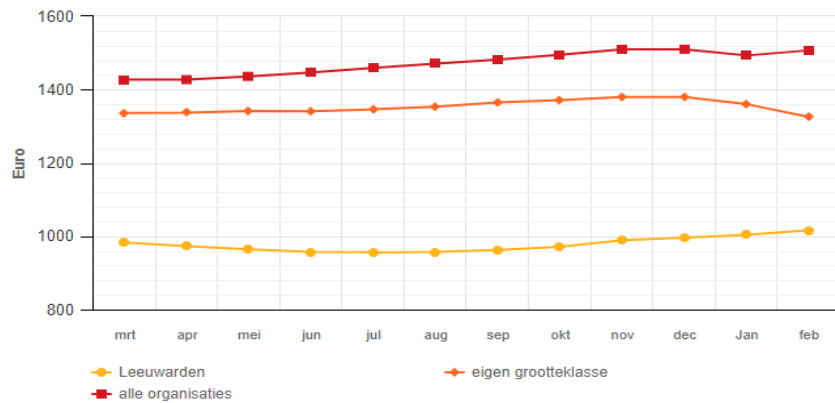
5. Laag aandeel verrekende inkomsten

De verrekening van inkomsten in Leeuwarden is laag. De opbrengst uit deeltijd werk is laag. De ingevoerde maatregel om de premie te verhogen brengt hierin vooralsnog weinig verschil. De volgende grafische weergaves maken dit duidelijk.

Verrekende inkomsten

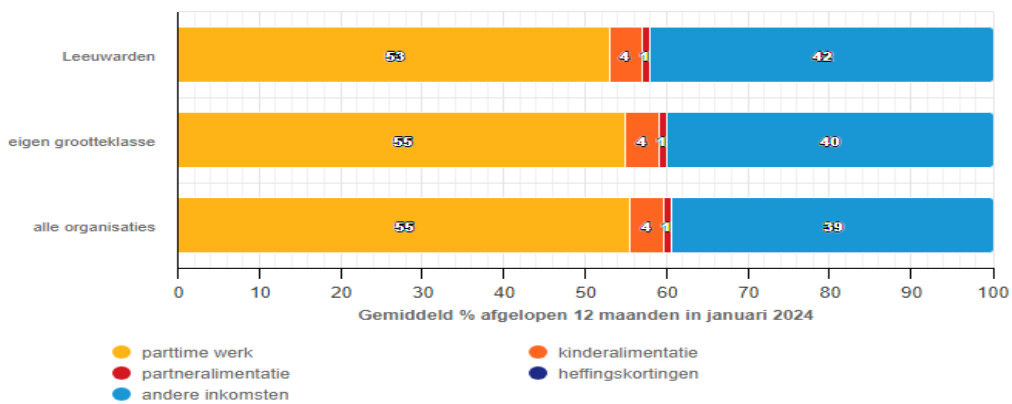
Gemeenten verrekenen inkomsten uit bijvoorbeeld werk en alimentatie met de verstrekte uitkering. De volgende grafiek toont gemiddeld over de afgelopen 12 maanden het bedrag aan verrekende inkomsten per uitkering per jaar

Trendgrafiek: Verrekende inkomsten per uitkering BUIG (laatste 12 maanden)

De volgende grafiek toont de verdeling per maand van verrekende inkomsten naar type inkomsten.

Trendgrafiek: gemiddelde verdeling van verrekende inkomsten naar type

A2. Analyse van het effect van getroffen maatregelen in voorgaande jaren

Het college heeft via de volgende sporen, maatregelen getroffen om het tekort de BUIG te reduceren:

1. Analyse van de opbrengsten van onderzoeken die uitgevoerd zijn in 2022/2023:
 - A) Onderzoek naar meerjarige tekorten en overschotten op het bijstandsbudget (AEF/beleidsonderzoekers)
 - B) Onderzoek naar de Leeuwarder situatie t.a.v. het verdeelmodel (Significant/APE)
2. Accenten in de toegang, begeleiding en handelingsperspectief t.a.v. succesvolle bestandsdaling

Ad 1: Analyse van de opbrengsten van onderzoeken die uitgevoerd zijn in 2022/2023

De effecten van deelname en uitvoering van de maatregelen (onderzoeken en handelingsperspectief) zijn de volgende:

- A) Ten aanzien van het onderzoek naar meerjarige tekorten en overschotten is doorgegaan met de lobby naar SZW om aandacht te hebben voor structurele tekortgemeenten. Het effect is geweest dat medewerkers van ministerie SZW in oktober een werkbezoek hebben gebracht aan Leeuwarden om kennis te nemen van de lokale situatie. Daarnaast is Leeuwarden gevraagd om deel te nemen in de werkgroep die een oplossing moet vinden voor structurele nadeelgemeenten die als uitschieters uit het verdeelmodel komen. Samen met andere nadeelgemeenten, voordeelgemeenten en Amsterdam worden gesprekken gevoerd met SZW, VNG, Divosa en Raad openbaar bestuur om te komen tot aanvullend beleid t.a.v. het vangnet. Het onderzoek, dat in december 2023 ook aangeboden is aan de 2e Kamer, bevat geen harde aanwijzingen waardoor de Leeuwarder situatie zich kan verbeteren. Daarom gaan we graag in gesprek met zgn. overschot gemeenten om te leren van hun praktijk. Deze afspraken zijn gepland in 2e kwartaal 2024.
- B) Ten aanzien van het onderzoek naar de Leeuwarder situatie t.a.v. het verdeelmodel is duidelijk geworden welke factoren voor Leeuwarden belemmerend werken t.a.v. het verdeelmodel. Dit is ook uitgewerkt bij de belangrijkste oorzaken van het tekort. Het verklarend effect van het onderzoek heeft geen directe aanwijzingen waardoor de Leeuwarder situatie zich kan verbeteren.
Wel wordt vanuit het onderzoek een duidelijk handelingsperspectief (dat we ook al hadden ingezet overigens) geadviseerd, waarbij meer ingezet wordt op toepassing van loonkostensubsidie bij uitstroom uit de bijstand.

Ad 2: Accenten in de toegang, begeleiding en handelingsperspectief t.a.v. succesvolle bestandsdaling

Toegang

In 2023 is vanuit het team handhaving in samenwerking met de teams van Inkomen (behandeling aanvraag) verder ingezet op voorkomen van onnodig gebruik van de bijstandsuitkering. Hoewel de samenwerking geïntensiveerd is, is op dit moment nog geen sprake van meetbare effecten. Wél blijft de toets op rechtmatigheid (ook een van de aanbevelingen uit het rapport van De Beleidsonderzoekers/AEF) onverkort van kracht.

Begeleiding

Via verschillende manieren wordt gewerkt aan intensievere begeleiding.

Vanaf 2022 wordt in Leeuwarden een nieuwe doelgroepindeling gehanteerd, waarbij afstand tot de arbeidsmarkt een indicatie is en bemiddelbaarheid van bijstandsgerechtigden gemeten wordt (A=kort, F=lang). De wijze en mate van de begeleiding is gekoppeld aan de doelgroepindeling.

Vanuit metingen uit eigen data wordt duidelijk dat het aantal bijstandsgerechtigden met kortere afstand tot de arbeidsmarkt beperkt is en een groter wordende groep een langere afstand tot de arbeidsmarkt heeft of nagenoeg niet meer bemiddelbaar is. Zie onderstaande tabel.

	meting februari 2023	meting april 2024	Mutatie
Doelgroep A	65	63	- 2
Doelgroep B	666	621	- 43
Doelgroep C	1.696	1.273	- 423
Doelgroep D	673	866	193
Doelgroep E	743	1.168	425
Doelgroep F	1.101	1.075	- 26

Door de aandacht voor de groep bijstandsontvangers die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt heeft, wordt beter zichtbaar welke instrumenten en trajecten hiervoor werkzaam kunnen zijn. Het effect daarvan is, is dat er via Open House inkoop een passend palet aan instrumenten beschikbaar is voor deze groep.

Daarnaast is er intensievere begeleiding t.a.v. de groep bijstandsontvangers die via LKS werkzaam is. De groep jobcoaches wordt uitgebreid. Dit is mede het gevolg van het handelingsperspectief dat we voor onszelf hebben geschetst: meer inzet op uitstroom uit de bijstand met gebruik van loonkostensubsidie. Verder hebben we ingezet op betere begeleiding van inwoners die via beschut werk of baanafsprakbaan geplaatst zijn bij het sociaal werkbedrijf (Caparis). Door hier meer zelf regie op te voeren wordt meer loonwaarde gecreëerd voor betrokken medewerkers.

Handelingsperspectief

Vanuit eigen initiatief en het onderzoek van Significant/APE is gekozen voor meer inzet van uitstroom via LKS. Dit doen we o.a. in samenwerking met het sociaal ontwikkelbedrijf (Caparis).

Vanaf 2022 is met andere aandeelhoudende gemeenten gewerkt aan perspectief voor het sociaal ontwikkelbedrijf (Perspectiefgroep), waarbij instroom via beschut werk en baanafsprakbanen gestimuleerd is.

Het effect is dat er daadwerkelijk significante groei is van het aantal inwoners dat met LKS actief is op de arbeidsmarkt. We monitoren dat o.a. via de financiële uitgaven. Hieruit ontstaat het volgende beeld:

Uitgaven		Mutatie	% toename
Jaar 2020	€	1.357.566	
Jaar 2021	€	1.872.124	38%
Jaar 2022	€	2.235.257	19%
Jaar 2023	€	3.083.231	38% (gecorrigeerd: 25%)

Ten aanzien van de mutatie van 2023 t.o.v. 2022 moet rekening gehouden worden met een aanpassing van de uitkering met ca 10% vanwege toename WML (Wet minimumloon en minimumvakantietoeslag). Wanneer we de toename daarmee corrigeren ontstaat een toename van inzet LKS met 25%.

Het aantal LKS plaatsingen Banen Afspraak Banen (BAB) en Beschut Werk per jaar ultimo is met 27,8% toegenomen:

Jaar 2022: 288 plaatsingen

Jaar 2023: 368 plaatsingen

A3. Gehanteerde bronnen die bij de analyse (A1) zijn gebruikt.

Informatiemomenten raad in 2023:

- Programmabegroting 2023
- Jaarstukken 2022
- Turap 2023
- Technische vragen, Programmabegroting 2024
- Aanvraag vangnetuitkering Participatiewet over 2022

Openbare bronnen; statistische data en benchmarkinformatie:

- CBS, Staline
- Divosa Benchmark
- Rekentool SEO
- Stimulansz
- [Structureel regionaal-economisch beleid nodig - Rabobank](#)
- [Regionale ongelijkheid de afgelopen vier jaar groter geworden - Rabobank](#)
- Onderzoek AEF/De beleidsonderzoekers [Verklaringen voor tekorten en overschotten op het bijstandsbudget \(beleidsonderzoekers.nl\)](#)
- [Aantal personen met bijstand licht toegenomen in 2023 | CBS](#)

Aanvullende informatie Leeuwarden:

- Interne informatie gemeente Leeuwarden
- Onderzoek Significant/APE
- Applicatie LIAS BUIG van Inergy

B. Getroffen interne en externe maatregelen om het tekort verder te reduceren

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt beschreven welke interne (B1) en externe maatregelen (B2) zijn getroffen om een bijdrage te leveren aan de verdere tekortreductie. Bij B2 wordt aan de hand van drie vragen beschreven hoe de consultatie van de externe partij of externe bron heeft geleid tot de getroffen externe maatregelen.

Bij zowel B1 als B2 wordt onderscheid gemaakt of de maatregel al dan niet wordt voortgezet of nieuw is.

B1. Beschrijving getroffen interne maatregelen

De missie van de gemeente Leeuwarden is onveranderd; vanaf 2030 geen jongeren in de bijstand en van het huidige bestand moet minimaal 75% actief zijn op de arbeidsmarkt. Het beleid is in 2023 voortgezet en geïntensiveerd middels (aanvullende) maatregelen.

Voor 2023 getroffen maatregelen, die zijn voortgezet:

LKS Loonkostensubsidie

Er is meer focus gelegd op het cluster LKS, door te investeren op uitbreiding van jobcoaches en jobcoaches met beperkte praktijkervaring beter op te leiden. Met deze inzet is er in 2023 meer resultaat behaald t.o.v. de voorgaande jaren.

Arbeidsfit

We hebben het instrument Arbeidsfit toegevoegd, waardoor we een bredere doelgroep kunnen bedienen. Kandidaten die nu niet klaar zijn voor een traject met LKS, kunnen we gericht begeleiden, zodat zij dit binnen een jaar wel zijn. Dit zorgt voor meer zicht op de doelgroep en uiteindelijk op meer uitstroom met LKS.

Externe jobcoaching

We investeren sterk in de relatie met grotere accounts die zelf de jobcoaching aanbieden. Door een goede samenwerking zorgen we voor meer kansen bij deze bedrijven, dus meer plaatsingen LKS. Externe jobcoaching wordt toegekend als dit aan de voorwaarden voldoet zoals omschreven in het breed offensief.

Samenwerking praktijkscholen

We werken preventief door intensief samen te werken met de praktijkscholen. De jobcoaches van de gemeente Leeuwarden sluiten tijdens de stageperiode al aan met als doel doorstroom naar een betaalde baan met LKS te realiseren en te voorkomen dat de jongeren in de bijstandsuitkering terecht komen. Ook blijven kandidaten die uitgevallen zijn op werk en recht hebben op een WW uitkering, maar wel voldoen aan een LKS traject, actief in caseload van de jobcoach, zodat zij direct doorgeplaatst kunnen worden naar een passende baan met LKS.

Maatregelen die na evaluatie niet meer worden voortgezet:

In 2022-2023 zijn geen initiatieven opgestart waar na evaluatie mee gestopt is.

Maatregelen die nieuw zijn getroffen:

Expeditie 2030

In de Expeditie 2030 wordt de denkrichting uitgewerkt die uit drie onderdelen bestaat: 'De mens zien', 'klantreis' en 'Slimmer werken'. Dit is een meerjarig programma dat per jaar nieuwe activiteiten ontwikkelt.

Vanuit slimmer werken zijn we in 2023 aan de slag gegaan om procesmatig werken te implementeren binnen Uitvoering Sociaal Domein. Daarnaast zijn we technische systeemoptimalisaties aan het uitvoeren waardoor wij een beter beeld krijgen bij onze doelgroep. Een hogere datakwaliteit realiseren waardoor we een betere koppeling kunnen maken tussen het aanbod en onze Persoonlijke doelgroep. Daarnaast boeken we tijdswinst die we inzetten om de kwaliteit van ons proces te verhogen.

Lifecoaches Leeuwarden Oost

Vanuit het programma Leeuwarden Oost (in het kader van NPLV: Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid) is gestart met de inzet van lifecoaches. De coaches blijven een langere periode betrokken in het leven van de jongere. Onderstaande ambities en taken behoren bij de coaches:

- Sneller oppakken van jongeren in de zoekperiode door middel van verdeling door robot.
- Streven naar duurzame uitstroom. Voorkomen dat jongeren weer instromen in de uitkering door nazorg te bieden wanneer jongeren zijn uitgestroomd naar school.
- Kwetsbare jongeren sneller doorgeleiden naar aanvraag uitkering, zodat deze jongeren sneller op juiste traject/pad worden gezet.
- Kansrijke jongeren sneller oppakken en intensiever begeleiden zodat uit de melding geen aanvraag vloeit
- Aansluiten van consultants op VSO/PRO scholen om jongeren te plaatsen op een opleiding of werk (met LKS) voordat ze mogelijk recht hebben op een uitkering (vanaf 16 jaar).
- Samen met het ROC (Firda) onderzoek gestart naar de uitval van kwetsbare jongeren op school en doorval naar Doorstroompunt en P-wet uitkering.

Statushouders: inzet Accountmanager inburgering/ taalstages

In 2023 hebben we ingezet op het realiseren van taalstages voor statushouders. Taal is een essentieel onderdeel om te integreren in de maatschappij en de stap naar werk, onderwijs of ondernemerschap te zetten. Daarbij is het belangrijk om kennis te nemen van de arbeidsmarkt.

Om deze taalstages te realiseren is er ingezet op accountmanagement en taalcoaching op de werkvloer. De accountmanager is verantwoordelijk voor het werven van de taalstages bij werkgevers. De taalcoach coacht de kandidaat op de werkvloer en ondersteunt waar nodig de werkgever om deze te ontlasten en het traject succesvol te doen verlopen. Hierbij gaat het niet alleen over taal, maar ook over de verschillen in cultuur. Hierbij is een cultuur sensitieve benadering cruciaal.

Inkoopkader open house

Om zoveel mogelijk mensen uit te kunnen laten stromen naar school, werk of ondernemerschap is in 2023 een nieuwe open house toelatingsprocedure in de markt gezet. Middels deze open house worden bij externe partijen trajecten (diagnostiek en analyse, werkervaringsplaatsen en coachingstrajecten) ingekocht waarmee mensen worden begeleid naar werk en als dat nog niet mogelijk is een vervolgstap in een traject naar werk.

Het uitgangspunt is altijd maatwerk. Doel van de inzet van externe instrumenten is gericht op inwoners die we zelf niet kunnen helpen omdat specialistische hulp nodig is of omdat de werksoorten niet in de eigen organisatie (Vizier Op Werk) worden aangeboden.

Estafette

Gemeente Leeuwarden is in pilotvorm een samenwerking aangegaan met Omrin Estafette, locatie Leeuwarden. Dit is de kringloopwinkel van afvalverwerker Omrin. De pilot bestaat uit het beschikbaar stellen van werkplekken in een werksetting waar deelnemers algemene werknemersvaardigheden kunnen ontwikkelen. Het betreft deelnemers met een korte afstand tot de arbeidsmarkt (doelgroep B&C).

Samenwerking Economische Zaken (EZ) Gemeente Leeuwarden

Om werkgevers binnen gemeente Leeuwarden beter van dienst te zijn hebben de teams Economische Zaken en Werk hun gezamenlijke dienstverlening afgestemd. Team EZ richt zich op de werkgever als ondernemer en Team Werk richt zich op de werkgever vanuit werkgeversdienstverlening en beoogt hiermee het realiseren van uitstroom door middel van directe plaatsingen, werkervaringsplaatsen en/of zij-instroom.

Economische Zaken	Team Werk
Ondernemersdienstverlening Tactisch / Strategisch, directieniveau	Werkgeversdienstverlening Operationeel/ Tactisch, HR-niveau
Onderwerpen in het kader van:	Missie <i>'We bouwen constant aan een sociale infrastructuur die iedereen gelijke kansen biedt om zich op zijn eigen manier te ontwikkelen'</i>
- Vestigingsklimaat - Transities, zoals energie en verduurzamen - Digitalisering, robotisering - Innovatiekracht stimuleren - Talent en arbeidspotentieel <i>(gangspecifiek: TW werkt met onbenut arbeidspotentieel)</i>	Verantwoordelijk voor werkgeversdienstverlening op operationeel / tactisch, HR-niveau (in-door- uitstroom) /directie niveau
Als ondernemers aangeven ondersteuning, facilitering, advies te willen als het gaat om talent dan kan een accountmanager EZ Jan Speelman (Adviseur Ondernemen, Werken, Leren) inzetten.	Over ons:
Het kan dan gaan om onderwerpen als:	- Wij zijn in de arbeidsmarktregio Fryslân/ deelregio midden het 1ste aanspreekpunt voor ondernemers - Wij zijn onderdeel van Fryslân Werkt! en werken hierin samen met alle Friese gemeenten en SW-bedrijven én het UWV - Wij werken branchegericht - Wij zijn verantwoordelijk voor relatiebeheer én acquisitie - Wij ondersteunen inclusief ondernemerschap - Wij zorgen voor zij- instroom/ (om)scholingstrajecten i.s.m. regionale partners (o.a. binnen het onderwijs) en werkgevers - Wij werken vraag én aanbodgericht - Wij realiseren werkplekken, leerwerktrajecten, werkstages, bijeenkomsten/ evenementen én verzorgen jobhunting voor alle doelgroepen - Wij ontwikkelen en begeleiden onbenut arbeidspotentieel - Wij zijn verantwoordelijk voor de uitvoer van Social Return (SROI)
	Link naar monitor werkgeverstevredenheid

Deeltijdpremie verhoging

Deze maatregel is onderdeel van het coalitieakkoord en is in 2023 ingevoerd. In 2023 is deze premie verhoogd van 8% naar 25%. De hoogte van Premie parttimewerk is 25% van wat klant met parttime werk heeft verdiend. Hier is een maximum per maand aan verbonden. Doel van deze premie is om parttime werk naast een uitkering meer lonend te maken voor de bijstandsgerechtigde en ervoor te zorgen dat bijstandsgerechtigden meer parttime gaan werken naast een uitkering.

Zoekperiode jongeren voorkomen/ verkorten

In de zoekperiode is snelheid en efficiency van groot belang. Waar in het recent verleden er 4 tot 7 dagen tussen melding van de jongere en het contact met een consulent lag, is deze doorlooptijd

aanzienlijk verkort door een robot. Wanneer de jongere zich nu digitaal meldt via Werk.nl, dan haalt de robot deze melding op, maakt een proces aan in de Suite en verdeelt deze binnen 1 dag aan een consulent. Hierbij houdt de robot ook rekening met diverse specialismes binnen het team zodat de melding direct bij de juiste consulent komt te liggen en stuurt de consulent automatisch een melding via mail. De consulent pakt de melding op binnen 1 dag, zodat de jongere in de meeste gevallen vandaag wordt gesproken terwijl zij zich gisteren hebben gemeld.

Pilot Basisbanen

Met ingang van 1 oktober 2023 is de pilot voor de inzet van basisbanen gestart. In een basisbaan verrichten uitkeringsgerechtigden additionele werkzaamheden bij werkgevers/organisaties in de (semi)publieke sector in wijken en dorpen van de gemeente Leeuwarden. Doordat de werkzaamheden additioneel zijn, is er geen sprake van verdringing. Een basisbaan levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid in de gemeente Leeuwarden. Daarnaast wordt aansluiting gezocht bij werkgevers in kanssectoren die een bijdrage leveren aan de economische groei van de gemeente Leeuwarden. Het geplande aantal (parttime) basisbanen in deze pilot is ca 25.

Inkomstenverrekening (surplus) – optimaliseren proces

Surplus houdt in dat de inkomsten uit parttime werk door de werkgever wordt overgemaakt naar de gemeente. De uitkeringsgerechtigde ontvangt zijn volledige uitkering. Er wordt al langer ingezet op de verrekenwijze surplus. Hiermee willen we de drempel om te gaan werken naast de bijstand verlagen, het moet de inwoner gemakkelijker en aantrekkelijker worden gemaakt om aan het werk te gaan en te blijven. Door surplus zorgen we voor een stabiel inkomen, verminderen we de administratieve rompslomp voor inwoners en voorkomen we het ontstaan van vorderingen.

Om de schaalbaarheid van surplus te vergroten zijn we aan de slag gegaan met het optimaliseren van het proces rondom surplus. Er wordt ingezet om het voor de uitkeringsgerechtigde eenvoudiger te maken om van deze verrekenmethode gebruik te maken en de interne administratieve handelingen te verminderen. Met de optimalisatie van het proces verwachten wij een toename van het aantal parttime werkenden.

Buitenkans

De sectoren Uitvoering Sociaal Domein en de Inrichting en Beheer Buitenruimte slaan de handen ineen. Het doel is om gebruik te maken van het beschikbare arbeidspotentieel (minder mensen aan de kant) om zoveel mogelijk werkzaamheden in de buitenruimte zelf uit te voeren. Dit betaalde werk gaat worden uitgevoerd door medewerkers van de Buitendienst, aangevuld met mensen met afstand tot de arbeidsmarkt die al dan niet een uitkering ontvangen. Deze groep krijgt de kans om met begeleiding en opleiding door te groeien naar betaald werk of een passende participatieplek.

In 2023 is er getest met één team wat specifiek geïnstrueerd is op de werkwijze van Buitenkans. De bevindingen zijn positief. Deelnemers kunnen laagdrempelig instromen in een groep en kennis maken met diverse werkzaamheden in de groenvoorziening. Er is aandacht voor de deelnemers individueel en voor de dynamiek van de groep. Daarnaast is het gedachtengoed nader uitgewerkt in de diverse onderdelen voor de verschillende domeinen. Het is belangrijk om de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zorgvuldig uit te werken om te voorkomen dat er langs elkaar heen gewerkt wordt en de aansluiting mist. Voor de deelnemer moet het een voorspelbaar traject zijn en de verschillende fasen moeten goed op elkaar aansluiten, anders bestaat de kans dat de deelnemer teleurgesteld raakt en de motivatie verliest.

Het verder ontwikkelen van Buitenkans en het uitbreiden met meerdere servicegroepen wordt continu gemonitord en verbeteringen worden doorgevoerd.

Aansluiting bij onderzoek AEF/De beleidsonderzoekers

Naar aanleiding van het Onderzoek AEF/De beleidsonderzoekers deelde Divosa een zevental tips voor gemeenten om de kosten voor de bijstand te verlagen, te weten:

- Preventie versterken (omlaag brengen van de instroom door bemiddeling richting arbeid en rechtmatigheidscontroles bij toegang)
- Handhaving van de verplichtingen (inlichtingen, fraudebestrijding en verplichtingen rondom toeleiding)
- Gemiddelde prijs omlaag brengen voor het bevorderen van deeltijdarbeid
- Intensivering klantencontacten
- Uitstroom bevorderen door actieve arbeidsmarktbenadering en matching
- Beperken van herinstroom
- Bevordering van loonkostensubsidie

Door de handhaving van bestaande en introductie van nieuwe maatregelen wordt aan al deze tips gewerkt.

B2. Beschrijving getroffen externe maatregelen

Elke getroffen maatregel wordt beschreven met de naam van de maatregel, een omschrijving van de maatregel en gevolgd door de antwoorden op elk van de volgende drie vragen t.a.v. die maatregel:

- a) Wat is (zijn) de externe bron(nen) (partij of 'schriftelijke' informatie) voor deze maatregel geweest?
- b) Welk inzicht bij de gemeente is gekregen door die externe partij of externe 'schriftelijke' informatie?
- c) Welke externe maatregel is getroffen naar aanleiding van de conclusie(s) uit deze consultatie?

Maatregelen die in voorgaande jaren zijn getroffen en zijn voortgezet

Consultatie andere gemeenten

Beschrijving: We zijn in gesprek met een aantal gemeenten, in 2023 hebben we gesprekken gevoerd met de gemeente Enschede, De Fryske Marren en Groningen.

Inzicht: Voor de waardestromen voorkomen, kennismaken, begeleiden, plaatsen en nazorg zijn inzichten opgedaan. Met name bij voorkomen van instroom en de wijze van begeleiden kunnen we van andere gemeenten leren. Bij het voorkomen van instroom gaat het om de manier waarop streng wordt omgegaan met de inwoner aan de poort en bij begeleiden de manier waarop instrumenten worden ingezet en intern wordt samengewerkt.

Maatregel: We onderzoeken of we de opgedane inzichten kunnen implementeren met als doel onze dienstverlening te verbeteren.

Managementgesprek bench-learn bijeenkomst

Beschrijving: De Divosa benchmark biedt houvast om de Leeuwarder situatie te monitoren met landelijke cijfers en prestaties. Jaarlijks vindt dit 'leer'gesprek plaats tussen vertegenwoordigers van Divosa/Stimulansz en gemeente Leeuwarden.

Inzicht: De situatie en prestaties van Leeuwarden ten opzichte van soortgelijke gemeenten en het landelijke beeld is geschetst en intensief besproken.

Maatregel: de uitkomsten van de bijeenkomst worden verder besproken in het managementteam van de sector. In die gesprekken wordt beoordeeld of dit moet leiden tot (aanvullende) maatregelen of het aanbrengen van accenten in de huidige werkwijze.

Deelname landelijke werkgroep inzake het Verdeelmodel (ministerie SZW)

Beschrijving: Leeuwarden is gevraagd om deel te nemen in de werkgroep die een oplossing moet vinden voor structurele nadeelgemeenten die als uitschieters uit het verdeelmodel komen. Samen met andere nadeelgemeenten, voordeelgemeenten en Amsterdam worden gesprekken gevoerd met SZW, VNG, Divosa. Deze aanpassingen worden verwacht voor budgetjaar 2026.

Inzicht: Er wordt onderkend dat uitschieters in het verdeelmodel, waarbij geen relatie is met de kenmerken en parameters in het model, in aanmerking komen voor financiële compensatie om een deel van het onbeïnvloedbare tekort te compenseren.

Intensivering samenwerking Caparis

Beschrijving: Caparis is het sociaal ontwikkelbedrijf voor gemeente Leeuwarden en andere gemeenten in de regio. Er wordt samengewerkt om meer bijstandsontvangers via beschut werk en BAB indicaties naar werk te begeleiden.

Inzicht: Het verkorten van de 'klantreis' draagt bij aan de kans van slagen. Loketten op verschillende plekken bemoeilijkt de klantreis.

Maatregel 1: Vizier op Werk gehuisvest bij Caparis

Met ingang van november 2023 is Vizier op Werk ingehuisd bij Caparis. Vizier op Werk is een gemeentelijke afdeling. Via een samenwerking met de Buitendienst worden groenplektrajecten georganiseerd. Daarnaast zijn er trajecten voor lassen, timmeren etc. Doel is om te komen tot een nauwere samenwerking om mensen te plaatsen op een re-integratietraject. We onderzoeken om de werkintake ook op deze locatie uit te voeren, zodat we 80% van de gesproken mensen kunnen toe leiden naar het analysetraject werknemersvaardigheden. Vanuit dit traject stromen mensen door naar de werkplaatsen van Vizier op Werk. Dit is de opstap naar een vervolgopleiding, een werkervaringsplaats of uitstroom naar werk.

Maatregel 2: Perspectiefgroep Caparis

In het voorjaar van 2022 is de Perspectiefgroep Caparis gestart. Deze perspectiefgroep is samengesteld uit deelnemers van de aandeelhoudende gemeenten en management Caparis. Voor de terugkoppeling is meermaals een bestuurlijke conferentie gehouden met wethouders en management en Raad van Commissarissen van Caparis NV. Uitkomst van dit traject is om naast de bestaande dienstverleningsovereenkomsten meer mensen bij Caparis onder te brengen met een Beschut Werk en Baanafsprake indicatie. Daarnaast liggen er voor het Sociaal Ontwikkelbedrijf opdrachten om hun organisatie geschikt te maken voor de toekomst.

Samenwerkingsverband Dreamfabryk

Beschrijving: Dreamfabryk biedt een programma dat gericht is op de versterking van de autonomie van het individu en daarmee ook aandacht voor eigen regie en verantwoordelijkheid. Er wordt geluisterd naar wat iemand werkelijk zou willen in zijn leven, dit vergroot de kans op duurzame veranderingen in iemands leven. Er wordt naar de individuele mogelijkheden gekeken en er wordt geprobeerd belemmeringen weg te nemen.

Inzicht: Iedereen vraagt een eigen benadering qua activatie. Intrinsieke motivatie, eigen regie en initiatief zijn key voor mensen die zich minder laten sturen en begeleiden. Het open gesprek over wensen zonder daar meteen een oordeel bij te geven laat mensen langer in hun waarde en voelt minder als "begeleiding". Een categorie van onze bijstandsgerechtigden schiet bij begeleiding in de weerstand en dat wordt op deze manier weggenomen c.q. fors verminderd.

Maatregel: In 2023 zijn 170 kandidaten bij de Dreamfabryk aangedragen.

Maatregel: Samen met VNG, Divosa, etc. wordt gewerkt aan aanvullende inrichting van het vangnet, waardoor structureel tekortgemeenten hierdoor een beroep op kunnen doen.

Maatregelen die na evaluatie niet meer worden voortgezet

In 2022-2023 zijn geen initiatieven opgestart waar na evaluatie mee gestopt is.

Maatregelen die nieuw zijn getroffen

Scan voorliggende voorzieningen

Beschrijving: Actief sturen op voorliggende voorzieningen zorgt ervoor dat mensen die ten onrechte gebruik maken van de (bijzondere) bijstand hun kosten op een andere manier vergoed krijgen. Middels een scan voorliggende voorzieningen kan het bijstandsbestand via deskresearch 'doorgelicht' worden om aanwijzingen dat mensen ten onrechte gebruik maken van de (bijzondere) bijstand, bewust of onbewust.

Inzicht: Gemeenten die een dergelijke scan laten uitvoeren besparen gemiddeld tot 5% op de bijstand. In Leeuwarden is in 2019 deze scan voor het laatst uitgevoerd. Destijds leverde dat een besparing op van € 815.813.

Maatregel: In 2024 wordt er, door een externe partij, een scan voorliggende voorzieningen uitgevoerd.

C. Beoogd effect van de genoemde maatregelen op de tekortreductie

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt het beoogde effect beschreven van de genoemde (aanvullende) interne en externe maatregelen, die een bijdrage leveren aan de *verdere* tekortreductie (C1). Het gaat hierbij om een inschatting van het beoogde effect. Ook wordt aangegeven hoe het effect van de maatregelen zal worden gemonitord (C3).

Het effect van de maatregel wordt zoveel mogelijk gekwantificeerd (C1). In bepaalde gevallen is het kwantificeren van het effect van maatregelen slecht of niet mogelijk. In die gevallen wordt kort toegelicht waarom alleen een kwalificering van het effect van de maatregel mogelijk is (C2).

C1. Beoogd effect van de getroffen maatregelen op de verdere tekortreductie.

Inzet op uitstroom via loonkostensubsidie

Het beoogde effect is om het aantal bijstandsgerechtigden dat m.b.v. loonkostensubsidie een baan kan vinden toe te laten nemen. Hiervoor wordt het cluster 'LKS' verder uitgebreid, zodat alle kandidaten die onder de doelgroep vallen, direct begeleid kunnen worden via Arbeidsfit of naar een reguliere baan met LKS. Zodoende hebben we de doelstelling van het aantal te behalen plaatsingen met LKS kunnen verhogen met 100 plaatsen t.o.v. de realisatie in 2022.

Pilot Basisbanen

In het coalitieakkoord is afgesproken dat er jaarlijks maximaal 25 (parttime) basisbanen kunnen worden ingezet. Met ingang van 1 oktober 2023 is de pilot voor de inzet van basisbanen gestart. Het beoogde effect is een bijstandspek in te ruilen voor een basisbaan (en deelname aan de arbeidsmarkt). Het betekent een krimp van 25 bijstandsuitkeringen per jaar.

Inkomstenverrekening (surplus) – optimaliseren proces

Met de optimalisatie van het proces verwachten wij een toename van het aantal parttime werkenden. In 2024 wordt ingezet op het breder bekend maken van de verrekenwijze surplus. De samenwerking tussen de verschillende afdelingen wordt opgezocht en er wordt een communicatieplan opgesteld. Doel is om het aantal surplus deelnemers van 5% van de parttime werkenden op te laten lopen tot 15% en de inkomstenverrekening a.g.v. deeltijdwerk te laten toenemen (lees: daling gemiddelde prijs per uitkering).

Intensieve samenwerking Caparis

Naast de bestaande dienstverleningsovereenkomsten is het doel om meer mensen bij Caparis onder te brengen met een Beschut Werk en Baanafspraak indicatie. Beoogd doel is om 10 extra Beschut Werk kandidaten en 20 extra Baanafspraak kandidaten te plaatsen. Dit past bij het handelingsperspectief om meer bijstandsontvangers met LKS toe te leiden naar een plaats op de arbeidsmarkt.

Estafette

De pilot bestaat uit het beschikbaar stellen van 25 werkplekken in een werksetting waar deelnemers algemene werknemersvaardigheden kunnen ontwikkelen. Beoogd effect is dat de deelnemers na afloop van het traject een vervolgstap kunnen zetten naar een opleiding of duurzame uitstroom. De eerste pilot resultaten zijn positief, al 3 deelnemers zijn uitgestroomd naar werk.

Scan voorliggende voorzieningen

De aanbesteding voor de uitvoering van de scan wordt in Q2 opgestart. Gemeenten die een dergelijke scan laten uitvoeren besparen gemiddeld tot 5% op de bijstandsuitgaven. In Leeuwarden is in 2019 deze scan ook uitgevoerd en leverde een besparing op van € 815.813 (ca 1%).

Na afronding scan en afronding van de mutaties van bijstand naar voorliggende voorzieningen kan het resultaat van de scan, dus de tekortreductie, in 2024 gekwantificeerd worden.

C2. Toelichting indien deze effecten niet kunnen worden gekwantificeerd.

Deelname landelijke werkgroep inzake het Verdeelmodel (ministerie SZW)

In deze fase kan het effect op kostenreductie nog niet verwacht en daarmee gekwantificeerd worden. Duidelijk is dat de inzet hierop één doel heeft en dat is kostenreductie voor Leeuwarden als structurele nadeel gemeente van het huidige verdeelmodel.

Expeditie 2030

Alle technische systeem- en procesoptimalisaties zijn erop gericht tijd vrij te spelen voor het primaire proces. Wij denken hierdoor de kwaliteit van de gesprekken met de doelgroep te verhogen en daarmee meer uitstroom te genereren.

Lifecoaches Leeuwarden Oost

Lifecoaches gaan een bijdrage leveren aan het beperken van instroom van jongeren en realiseren van duurzame uitstroom.

Statushouders: inzet Accountmanager inburgering/ taalstages

In 2023 zijn er 20 trajecten ingevuld. De doelstelling is 225 taalstages tot 31-12-2025. Hier wordt daarom in 2024 intensiever op ingezet. Deze doelstelling laat zich niet één op één vertalen in een reductie voor het tekort op het BUIG budget, maar wij verwachten een positieve bijdrage.

Inkoopkader open house

De inzet van externe instrumenten is gericht op inwoners die we zelf niet kunnen helpen, omdat specialistische hulp nodig is of omdat de werksoorten niet in de eigen organisatie (Vizier Op Werk) worden aangeboden. Uitgangspunt is 80% van de bijstandsgerechtigden deel te laten nemen aan een instrument. Beoogd resultaat is beweging realiseren in het bestand zodat mensen stappen zetten om sneller minimaal parttime aan het werk te kunnen.

Samenwerking Economische Zaken (EZ) Gemeente Leeuwarden

Doordat de accountmanagers EZ de dienstverlening, ambities en instrumenten van team Werk beter kennen, kunnen ze team Werk beter in stelling brengen en 'aan tafel zetten' bij ondernemers. Verwachting is dat dit leidt tot het realiseren van uitstroom door middel van directe plaatsingen, werkervaringsplaatsen en/of zij-instroom. Er is geen kwantitatief doel gesteld aan de samenwerking.

Buitenkans

De samenwerking tussen team Werk en de Buitendienst heeft het beoogde effect om mensen uit de bijstand in te zetten voor werkzaamheden in de Buitendienst van de gemeente. Doel is om mensen te laten doorstromen naar een baan bij de buitendienst of reguliere werkgevers in de sectoren waar mensen bij Buitenkans aan het werk zijn. Buitenkans bevindt zich nog in de ontwikkelfase, het verder

ontwikkelen van Buitenkans bij de Buitendienst en het uitbreiden met meerdere servicegroepen/sectoren krijgt in 2024 aandacht.

Deeltijdpremie verhoging

Ondanks deze forse verhoging van 8% naar 25% is er eind 2023 nog geen zichtbaar effect geweest van het aantal parttime werkenden. In 2024 wordt deeltijdwerk bij aanvang werken meer gepromoot. Er is geen exacte stijging van parttimers te bepalen door de inzet van de premie. Beoogd doel is een lichte stijging van de bijverdienste per parttimer en een toename van het aantal parttimers dat bijverdient in de bijstand.

Zoekperiode jongeren voorkomen/ verkorten

Door het verkorten van de zoekperiode voor jongeren door de inzet van de robot, willen wij de jongere zo snel mogelijk in beeld krijgen en de passende begeleiding aan bieden. Aandacht voor deze doelgroep is belangrijk, juist ook vanwege de recente stijging van het aandeel & aantal jongeren in de bijstand (zie A2). Het beoogd effect van deze maatregel is de jongeren sneller begeleiding geboden krijgen zodat ze sneller en duurzamer kunnen participeren in een baan of een opleiding.

Inzet Dreamfabryk

Wij zien de Dreamfabryk als een wenselijke aanvulling op het bestaande pakket van onze dienstverlening en overwegen zelfs om dit project mogelijk op termijn te integreren in onze eigen dienstverlening. Hiervoor is eerst nader onderzoek nodig en moet er meer ervaring worden opgedaan met deze vorm van dienstverlening (en de effecten hiervan).

C3. De wijze waarop het effect van de maatregelen wordt gemonitord.

Via Cognos rapportages monitoren we ontwikkeling volume, instroom en uitstroom algemeen, uitvoering van maatregelen en effect en de positie en ontwikkeling van de doelgroepen in het cliëntenbestand.

Verder gebruiken we voor voorspellingen van kosten en effecten een 'prognosesheet BUIG' waarmee we volume en financiële ontwikkelingen kunnen simuleren en prognosticeren. Daarnaast is met de SEO rekentool en de LIAS BUIG applicatie monitoring van effecten mogelijk.

In periodieke voortgangsrapportages, en -overleggen en portefeuille overleggen worden de ontwikkelingen gedeeld en besproken.

Daarnaast wordt via de planning en control cyclus de raad geïnformeerd via de begroting, de tussentijdse rapportage (najaar) en de jaarrekening. Tijdens informatiebijeenkomsten kan ingezoomd worden om maatregelen, zoals de basisbaan (als onderdeel van het coalitieprogramma).

D. Ondertekening

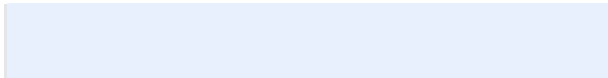
Een verzoek tot vangnetuitkering dient door het college van burgemeester en wethouders te worden ingediend, ook indien de uitvoering van de Participatiewet aan een samenwerkingsverband is overgedragen (meer informatie hierover in de toelichting onderaan het formulier). Omdat de financiering van de bijstand via de gemeenten verloopt, ligt het ook in de lijn dat de colleges en raden van gemeenten de aanvraag opstellen/indienen. De ondertekening geschiedt door burgemeester en secretaris. De ondertekening is volledig indien de naam van de gemeente en de naam van de ondertekenaar zijn ingevuld, de datum is ingevuld en de handtekening is gezet.

De verklaring is slechts geldig indien dit door middel van het door de minister van SZW ter beschikking gestelde aanvraagformulier wordt aangeboden aan de raad.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden verklaart dat het voor 15 augustus 2024 de genoemde interne en externe maatregelen heeft getroffen om te komen tot verdere tekortreductie.

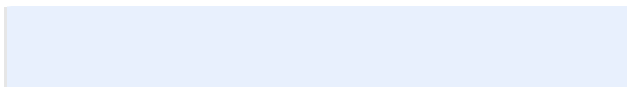
Datum: _____

De secretaris,

Naam van de ondertekenaar: E. de Jong

De burgemeester,

Naam van de ondertekenaar: S. van Haersma Buma

2. Instemming gemeenteraad

In artikel art. 10, eerste lid, onderdeel d, BPw staat dat de verklaring van het college de instemming van de gemeenteraad moet hebben. De instemming is pas geldig indien de verklaring aan de raad is aangeboden in de vorm van het door de minister vastgestelde aanvraagformulier.

De gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college. Daarmee bevestigt de gemeenteraad dat het college:

1. voldoende duidelijk heeft gemaakt wat de oorzaken zijn van het tekort;
2. voldoende duidelijk heeft gemaakt dat het pakket van maatregelen effectief is om de geschetste problemen aan te pakken, binnen de mogelijkheden die de gemeente heeft;
3. voldoende duidelijk heeft gemaakt dat dit pakket van maatregelen, voor zo ver door de gemeente beïnvloedbaar is, leidt tot een beoogde tekortreductie. Daarbij wordt het effect van deze maatregelen kwantitatief dan wel kwalitatief inzichtelijk gemaakt.

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

Voorafgaand aan, het hiervoor opgenomen onderdeel A. Analyse, is door het college het proces op hoofdlijnen beschreven hoe de raad betrokken is: vanaf het moment van signalering van het tekort op het BUIG-budget en het daarop volgend proces van bepalen en treffen van maatregelen, tot aan het moment dat de verklaring van het college voor instemming wordt voorgelegd aan de raad.

Hieronder is er ruimte voor de gemeenteraad voor aanvullingen op het genoemde overzicht.

Samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad

In de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad staat op hoofdlijnen op welke onderwerpen de raad heeft gereageerd op de verklaring van het college. De onderdelen van de verklaring zijn vaak al eerder in de raad besproken. Het gaat dus om het gehele proces vanaf de signalering van het tekort. Verder betreft het hier alleen onderwerpen die in de raadsbesluiten zijn opgenomen, die afwijkend zijn van het raadsvoorstel.

Om de beschrijving zo eenvoudig mogelijk te houden wordt gebruik gemaakt van een checklist die kan worden aangevuld. Het verzoek is om aan te kruisen welke onderwerpen in de raadsbesluiten zijn opgenomen. Dit geschiedt d.m.v. het plaatsen van een X voor de betreffende onderdelen. Daarnaast is er ruimte voor aanvullingen.

X	Typering van de reacties die in de raadsbesluiten zijn opgenomen gedurende het gehele proces
	Expliciet goedkeurend, waardering over analyse en maatregelen uitgesproken
	Impliciet goedkeurend, is behandeld als hamerstuk
	Afkeurend en gevraagd het plan te herzien
	Verzoek om onderdelen van de globale analyse te herzien of aan te vullen
	Verzoek om bepaalde maatregelen te schrappen of aanvullend maatregelen te treffen.
	Verzoek om het tempo van invoering en/of uitvoering van maatregelen te versnellen.
	Verzoek om extra informatie over maatregelen
	Verzoek om meer informatie t.a.v. de beoogde effecten van maatregelen
	Verzoek om gerealiseerde effecten te monitoren en terug te koppelen
	Motie om een andere beleidsmaatregel te treffen

Ondertekening

De ondertekening geschiedt door voorzitter en griffier. De gemeenteraad dient voor het moment van indiening van het verzoek zijn instemming te hebben gegeven. De aanvraag dient uiterlijk 15 augustus 2024 door de Toetsingscommissie te zijn ontvangen.

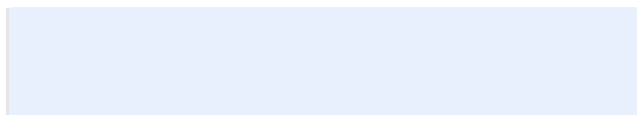
De gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden stemt in met de onder 1 afgegeven verklaring door het college van deze gemeente.

Ondertekening in dit formulier is een vormvereiste. Het is niet toegestaan om ter vervanging van onderstaande handtekeningen het gemeenteraadbesluit in te voegen of mee te sturen. De ondertekening is volledig indien de naam van de gemeente en de naam van de ondertekenaars zijn ingevuld, de datum is ingevuld en de handtekeningen zijn gezet.

Met de ondertekening gaat de gemeenteraad akkoord met de beschrijving van de wijze waarop hij is geïnformeerd door het college en met de weergave van de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad.

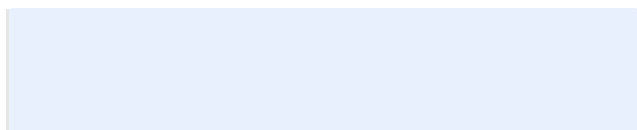
Datum:

De voorzitter,

Naam van de ondertekenaar:

De griffier,

Naam van de ondertekenaar:

Toelichting op het aanvraagformulier bij het uitgebreide verzoek voor de ambtelijke ondersteuning van het college

Voor de juistheid en de beoordeling van de aanvraag is het niet toegestaan dat u het format van de pagina's met de vragen en ondertekening aanpast.

U vindt in deze toelichting

- Hoe verloopt de aanvraagprocedure?
- Waarom zijn er twee versies van dit formulier?
- Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?
- Waarom is er een samenvatting in het aanvraagformulier opgenomen?
- Waarom is er een procesvraag in het aanvraagformulier opgenomen over de wisselwerking tussen het college en de gemeenteraad?
- Hoe uitgebreid moet het aanvraagformulier worden ingevuld en is hier een extern bureau bij nodig?
- Toelichting per vraag
- Wet- en regelgeving, relatie met Sisa verantwoording
- Ondersteuning vanuit Divosa
- Toelichting op begrip 'externe maatregel' en voorbeeld van goede beantwoording

Op de website www.toetsingscommissievp.nl kunt u meer informatie vinden over de vangnetuitkering.

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Een verzoek om een vangnetuitkering over 2023 dient uiterlijk op 15 augustus 2024 te zijn ontvangen door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Omdat sprake is van een fatale termijn worden verzoeken, die na 15 augustus 2024 door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet worden ontvangen, niet in behandeling genomen. Het college dient het verzoek digitaal door middel van het webformulier op www.toetsingscommissievp.nl in te dienen. Na de aangegeven datum is dit webformulier niet meer beschikbaar.

De toekenning van een vangnetuitkering gebeurt uitsluitend op verzoek van het college van burgemeester en wethouders van de tekortgemeente en nadat is vastgesteld dat aan alle geldende eisen wordt voldaan. Blijkens artikel 8c, eerste lid, van de Participatiewet, kan het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering niet worden overgedragen aan het bestuur van een openbaar lichaam op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Waarom zijn er twee versies van dit formulier?

Van dit formulier bestaan twee versies: 'basisverzoek' en 'uitgebreid verzoek'. Tussen een 'basisverzoek' en een 'uitgebreid verzoek' zijn inhoudelijke verschillen. De versie die u moet gebruiken is afhankelijk van het volgende:

- indien uw gemeente zowel over 2021 als over 2022 geen vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'basisverzoek'.
- indien uw gemeente over 2021 en/of over 2022 wel een vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'uitgebreid verzoek'.

De tool op de website ondersteunt u bij het aanvraagproces: "Tool toegang, berekening en keuze formulier vangnetuitkering Participatiewet"

Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?

De vangnetaanvraag bestaat uit twee gedeelten:

1. De verklaring van het college en de toelichting op de verklaring
2. De instemming van de gemeenteraad

In gedeelte 1 licht het college toe wat de analyse is van oorzaken van het tekort (onderdeel A), wat de maatregelen zijn gericht op tekortreductie (onderdeel B) en wat het beoogd effect is van de maatregelen op de tekortreductie (onderdeel C). Onderdeel D betreft de verklaring van het college en een toelichting van het college op deze verklaring. Deze toelichting gebeurt aan de hand van drie vragen (onderdelen A, B en C). Na iedere vraag kunt u het antwoord invoegen.

Om te verduidelijken wat de commissie van u verwacht, staan er verschillende tussenkopjes. U kunt eventueel tabellen of grafieken invoegen. U kunt aangegeven op welke brondocumenten, die eventueel in de gemeenteraad zijn besproken, de aanvraag is gebaseerd. U kunt geen bijlagen toevoegen aan deze aanvraag. Hieronder wordt per vraag aangegeven wat verwacht wordt van de beantwoording.

Daarna dient in gedeelte 2 de gemeenteraad te tekenen voor zijn instemming met de verklaring van het college. Dit mag niet worden vervangen door het in- of toevoegen van een gemeenteraadbesluit.

Waarom is er een samenvatting in het aanvraagformulier opgenomen?

Uit het onderzoek naar de rol van de gemeenteraad is duidelijk geworden dat raadsleden behoefte hebben aan beknopte informatie op hoofdlijnen, zodat de rol van de gemeenteraad om in te stemmen met de verklaring van het college beter uitvoerbaar wordt.

Waarom is er een procesvraag in het aanvraagformulier opgenomen over de wisselwerking tussen het college en de gemeenteraad?

In het aanvraagformulier is de volgende vraag opgenomen: ‘op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?’ Onder deze vraag is een korte checklist opgenomen met een zestal punten die kunnen worden aangevuld.

Vanaf de invoering van de vangnetuitkering in 2015 heeft de gemeenteraad een inhoudelijk-beoordelende ten aanzien van de vangnetuitkering; deze rol lag voorheen bij de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Uit een onderzoek door de Toetsingscommissie bleek dat gemeenteraden slechts beperkt de vangnetaanvragen inhoudelijk beoordeelden. De beantwoording van de procesvraag geeft inzicht in de mate waarin de raad is betrokken bij de processtappen van signalering tot reductie van het tekort.

Hoe uitgebreid moet het aanvraagformulier worden ingevuld en is hier een extern bureau bij nodig?

Het uitgangspunt van de aanvraag van de vangnetuitkering is dat elke gemeente – ongeacht het aantal inwoners – zelfstandig de aanvraag moet kunnen voorbereiden en indienen. Dat houdt in dat alleen het opstellen van de aanvraag geen reden is om een extern bureau te betrekken. Daarbij wordt benadrukt dat het aan het lokale bestuur is hoe uitgebreid de vragen in het aanvraagformulier worden beantwoord, mits deze vragen duidelijk worden beantwoord. De beantwoording van de vragen in het aanvraagformulier is verplicht. Dat geldt niet voor de suggesties in de onderstaande toelichting. Op de pagina ‘beoordeling en advisering’ over de VU 2023 wordt een en ander verder toegelicht.

Toelichting per vraag

Het college van de tekortgemeente verklaart dat het interne en externe maatregelen heeft getroffen om tot verdere tekortreductie te komen en geeft daarop een toelichting door het invullen van de onderdelen A, B en C. Alle vragen moeten worden beantwoord. Hieronder staat een toelichting bij vraag A, B en C. Hieronder staan suggesties bij vraag A, B en C. Bij D volgt ondertekening door het college van de gemeente. Alle onderdelen moeten worden ingevuld.

Onderdeel A

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt een analyse van de oorzaken van het tekort beschreven (**onderdeel A1**). Hieronder wordt verstaan: ‘een analyse van de ontwikkeling van de uitgaven en de oorzaken daarvan.’ Deze analyse dient specifiek in te gaan op de situatie in de eigen gemeente en/of de eigen arbeidsmarktregio. De analyse dient cijfermatig te worden onderbouwd, zodat duidelijk is op basis van welke cijfers de conclusies over de oorzaken worden getrokken, anders wordt niet voldaan aan het vereiste.

Hierdoor krijgt de gemeenteraad voldoende inzicht in de analyse waarop de verklaring van het college is gebaseerd. Daarnaast geeft de analyse andere gemeenten inzicht in de oorzaken van het tekort en de inspanningen van de gemeente om dit tekort te beperken. Navolgbaarheid is van belang met het oog op de onderlinge solidariteit tussen gemeenten en dit kan andere gemeenten ook helpen om lering uit te trekken.

Geef bij **onderdeel A2** een analyse van het effect van maatregelen die zijn getroffen in voorgaande jaren. Bij voorgaande jaren gaat het vooral om de afgelopen drie jaar en vooral het afgelopen jaar. Het belangrijkste punt is dat als uit de analyse blijkt dat bepaalde maatregelen een beperkt of geen effect hebben dat dit voor het college een reden kan zijn om de maatregel te heroverwegen en niet langer mee te nemen bij het pakket te treffen maatregelen voor het lopende jaar en volgende jaren.

Geef bij **onderdeel A3** een korte algemene beschrijving van de gehanteerde bronnen die bij de analyse (A1) zijn gebruikt. Onder bronnen kan worden verstaan: gemeentelijke gegevens en analyses; gemeentelijke beleidsdocumenten waarin analyses zijn opgenomen; benchmarks van de gemeente in relatie tot andere gemeenten; de informatie en analyse uit de SEO-tool gebaseerd op de informatie uit het verdeelmodel; UWV-rapportages; onderzoeksrapporten et cetera. Het is nadrukkelijk de bedoeling om deze beschrijving op hoofdlijnen te houden. Het is dus niet wenselijk of noodzakelijk om per oorzaak of maatregel de gehanteerde bronnen aan te geven.

Suggesties bij de beantwoording van A

- Kunt u de omvang van het tekort betrekken bij uw analyse?
- Kunt u aangeven op welke moment het college heeft gesignaleerd dat opnieuw een tekort zou ontstaan?
- Wilt u in uw analyse van de oorzaken de nadruk leggen op factoren die door het college kunnen worden beïnvloed? De analyse betreft dus vooral de ontwikkelingen in de uitgaven van de gemeente.
- U kunt hierbij ook gebruik maken van de rekentool Participatiewet 2023⁴ en/of de Benchmark van Divosa⁵.
- U kunt nagaan wat de eventuele gevolgen van de Coronacrisis zijn en wat dit betekent voor de verschillende oorzaken van het tekort, zoals deze worden beschreven in de analyse.

Onderdeel B

Inleiding

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt beschreven welke (aanvullende) interne en externe maatregelen zijn getroffen om een bijdrage te leveren aan de verdere reductie van het tekort.

Bij onderdeel A2 is een analyse gegeven van de bijdrage van de maatregelen in voorgaande jaren aan de reductie van het tekort.

Bij B worden de uitkomsten van deze analyse expliciet meegenomen en vertaald naar de maatregelen. Dat houdt in dat als blijkt dat het effect van sommige maatregelen (sterk) achterblijft bij de verwachtingen, dat de betreffende maatregelen dan niet terugkomen in de maatregelen voor dit jaar.

⁴ <https://atlasresearch.shinyapps.io/rekentool-bijstandsverdeelmodel/>

⁵ www.divosa.nl/diensten/divosa-benchmark

Andersom als er sprake is van een grote bijdrage van bepaalde maatregelen, ligt het voor de hand deze maatregelen, waar nodig en mogelijk, te intensiveren. Het is de bedoeling om dit onderdeel op hoofdlijnen te beschrijven en alleen waar nodig en mogelijk van gedetailleerde informatie te voorzien.

Onderdeel B bestaat uit:

- B1. Beschrijf de getroffen interne maatregelen onder B1.
Onder interne maatregelen worden alle getroffen maatregelen verstaan die niet tot stand zijn gekomen door externe consultatie, maar door de gemeente zelf.
- B2. Beschrijf de getroffen externe maatregelen, waarbij ook wordt beschreven hoe de consultatie van de externe partij of externe 'schriftelijke' informatie heeft geleid tot de getroffen externe maatregelen.

En per onderdeel (interne c.q. externe maatregelen) zijn er drie sub kopjes gemaakt waaronder de maatregelen kunnen worden toegevoegd:

- Voor 2023 getroffen maatregelen, die dit jaar zijn voortgezet;
- Maatregelen die na evaluatie niet meer worden voortgezet dit jaar;
- Maatregelen die nieuw zijn getroffen dit jaar.

Daarmee wordt expliciet de reguliere P&C-cyclus doorlopen: er wordt nagegaan wat het daadwerkelijk effect is van de getroffen maatregel afgelopen jaar, vervolgens wordt afgewogen of met die maatregel wordt doorgedaan of niet. Vervolgens wordt ingeschat welke extra maatregelen nodig zijn en wat de effecten zijn van alle maatregelen tezamen en tot slot wordt gevolgd wat de daadwerkelijke effecten zijn van de getroffen maatregelen.

Hieronder staat toegelicht wat wordt bedoeld met 'getroffen externe maatregelen'.

Wat wordt verwacht van de beschrijving van de getroffen externe maatregelen?

Van het college wordt verwacht duidelijk te beschrijven hoe externe consultatie heeft plaatsgevonden en hoe deze consultatie heeft geleid tot de getroffen externe maatregelen. Omschrijf hoe een externe maatregel tot stand is gekomen. Hieruit moet blijken dat het college actief externe consultatie heeft verricht om te komen tot deze externe maatregel en hoe dit heeft geleid tot het treffen van de externe maatregel(en) voorafgaand aan het moment van indiening door het college.

Beschrijving getroffen externe maatregelen

Per getroffen maatregel dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

Naam van de maatregel, gevolgd door de antwoorden op de volgende drie vragen:

- a) Wat is (zijn) de externe bron(nen) (partij of 'schriftelijke' informatie) voor deze maatregel geweest?

- b) Welk inzicht bij de gemeente is gekregen door die externe partij of externe 'schriftelijke' informatie?
- c) Welke externe maatregel is getroffen naar aanleiding van de conclusie(s) uit deze consultatie?

Alle drie de vragen dienen te zijn beantwoord, zodat een duidelijk inzicht wordt geboden dat hier sprake is van 'externe maatregel(en)'. Onderaan dit formulier staat in de **bijlage** een verdere toelichting op deze vragen en een voorbeeld van een duidelijke beschrijving.

Suggesties bij de beantwoording van B

- U kunt waar mogelijk en voor zover relevant de relatie tussen oorzaken en maatregelen aangeven.
- U kunt bij de getroffen maatregelen aangeven welke overwegingen hebben geleid tot het treffen van deze maatregelen en welke bronnen bij die afwegingen zijn gebruikt.
- U kunt bij het antwoord aangeven of gebruik gemaakt is van de volgende tool(s):
 - de [rekentool SEO](#);
 - de benchmark Divosa;
 - de tool "informatie over eerdere aanvragen", te vinden via de gelijknamige pagina ["Informatie over eerdere aanvragen"](#). Met deze tool kunnen aan de hand van kenmerken van gemeenten (grootteklasse, omvang tekort en arbeidsmarktregio) vergelijkbare gemeenten worden gevonden, waarbij direct zichtbaar wordt welke maatregelen deze gemeenten hebben getroffen. Dit kan nuttig zijn bij het oriënteren op de externe maatregelen.
- U kunt hierbij ook de maatregelen aangeven die in het kader van de aanpak van uw arbeidsmarktregio worden gedaan en waaraan uw gemeente een extra bijdrage levert. In het geval van externe maatregelen dient ook sprake te zijn van externe consultatie.
- U kunt bij het noemen van de maatregelen ook de samenhang met andere maatregelen of effecten met de andere onderdelen in het sociale domein benoemen.
- U kunt nagaan wat de eventuele gevolgen van de Coronacrisis zijn, welke maatregelen de gemeente om die reden minder, anders of extra heeft getroffen.

Onderdeel C

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt het beoogde effect beschreven van de genoemde (aanvullende) interne en externe maatregelen, die een bijdrage leveren aan de verdere tekortreductie. Het gaat hierbij om een inschatting van het beoogde effect (C1).

Het effect van de maatregel wordt zoveel mogelijk gekwantificeerd en wordt dus zoveel mogelijk cijfermatig onderbouwd. Indien deze kwantificering niet mogelijk is wordt toegelicht waarom alleen een kwalificering van het effect van de maatregel mogelijk is (C2).

Ook wordt aangegeven op welke wijze het effect van de maatregelen zal worden gemonitord (C3). Het zoveel mogelijk kwantificeren maakt het beter mogelijk om de (deel)effecten te kunnen monitoren. Hierdoor wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de realisatie van de maatregelen en het (totaal)effect op het terugdringen van het tekort.

Er zijn meerdere factoren die een invloed hebben op het ontstaan en de ontwikkeling van het tekort. Om die reden wordt gesproken van een *bijdrage aan* de reductie van het tekort.

In de regelgeving staat dat het college verklaart dat het interne en externe maatregelen heeft getroffen om tot verdere tekortreductie te komen. Het tekort verder reduceren betekent dat het college inzichtelijk maakt dat het maatregelen heeft getroffen waarmee het college beoogt/verwacht dat deze bijdragen aan het verder reduceren van het tekort ten opzichte van voorgaande jaren. Verder reduceren kan ook worden geïnterpreteerd als maatregelen die een reducerend effect hebben op de stijging van de uitgaven. Dus wordt hier verwacht om inzichtelijk te maken dat maatregelen zijn getroffen waarmee het college verwacht/beoogt de eerdere bijdrage aan de neerwaartse trend van de uitgaven te vervolgen.

De beschrijving van de effecten van maatregel kan per maatregel of per groep van maatregelen worden beschreven, afhankelijk van de beschikbare informatie en de aard van de maatregel.

De toetsingscommissie geeft geen oordeel over de mate waarin de maatregelen een bijdrage leveren aan het reduceren van het tekort en geeft ook geen oordeel over de mate van tekortreductie. De commissie beoordeelt of een antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag C.

Het college geeft vervolgens aan op welke wijze de effecten worden gemonitord. Aan de wijze van monitoring worden geen verdere eisen aan gesteld. Het is dus aan het college en de gemeenteraad hoe de monitoring precies wordt ingericht. De enige eis is dat de wijze van monitoring beschreven wordt onder vraag C2.

Onder monitoring wordt verstaan het volgen van de resultaten van de getroffen maatregelen in relatie tot de verwachte opbrengsten, zodat op grond van deze informatie bijstelling van het beleid en de uitvoering van maatregelen mogelijk is. De monitoring kan fijnmazig per maatregel of per totaalpakket van maatregelen worden uitgevoerd.

De monitoring kan specifiek gericht zijn op het domein van de Participatiewet en/of de andere onderdelen van het sociaal domein. Ook kan dit onderdeel uitmaken van een reguliere maand- of kwartaalrapportage. De monitorinformatie kan vervolgens worden gebruikt om de gemeenteraad te informeren en ook kan deze informatie worden gebruikt bij een analyse van het volgend jaar (zie vraag A1).

Het is aan het college en de gemeenteraad om de wijze van monitoring te bepalen die het beste aansluit bij het kunnen volgen van de uitgavenontwikkeling en zo een bijdrage levert aan de tekortreductie.

Suggesties bij de beantwoording van C

- Geef inzicht in de redenering op basis waarvan het college verwacht dat het tekort verder reduceert met de onder B genoemde maatregelen.
- U kunt een inschatting van het beoogde effect kwantitatief uitdrukken en als dat niet mogelijk is kunt u het beoogde effect kwalitatief uitdrukken. Onder kwantificering wordt verstaan: de beoogde opbrengst in minder uitkeringen respectievelijk in het beoogde besparingsbedrag.
- U kunt de beoogde effecten presenteren per maatregel of als dat niet mogelijk is, voor meerdere maatregelen gezamenlijk.
- U hoeft geen onderscheid te maken tussen beoogd effect van interne maatregelen en beoogd effect van externe maatregelen.
- U kunt nagaan wat de eventuele gevolgen van de Coronacrisis zijn, welke maatregelen de gemeente om die reden extra heeft getroffen en welk effect hiermee wordt beoogd.

Wet- en regelgeving en ondersteuning

Wet- en regelgeving

In het BPw is geregeld dat het college alleen via een door de minister van SZW beschikbaar gesteld aanvraagformulier een verzoek tot een vangnetuitkering kan indienen, als bedoeld in artikel 74 van de Participatiewet. De verklaring van het college voor een basisverzoek kunt u vinden in het BPw, artikel 10, eerste lid, onder d. De verklaring van het college voor een uitgebreid verzoek kunt u vinden in het BPw artikel 10, eerste lid, onder d, jo. artikel 10, tweede lid. In het BPw staat dat de verklaring van het college een toelichting omvat zoals gevraagd in het modelaanvraagformulier (BPw, artikel 10, onderdeel e).

Via het aanvraagformulier hoeft het college geen informatie te verstrekken over de jaarcijfers (toegekend budget, de netto uitkeringslasten en de door de accountant gerapporteerde foute of onzekere bestedingen), aangezien het ministerie –mede op basis van de SiSa-verantwoording- al over deze gegevens beschikt en zij de toetsingscommissie daarover zal informeren.

Ondersteuning Divosa

Divosa, de vereniging van leidinggevendenden in het Sociaal Domein, organiseert periodiek bijeenkomsten waarbij wordt ingegaan op de vangnetuitkering. Daarnaast wordt de Benchmark door Divosa ondersteund en heeft Divosa een aantal factsheets en handreikingen uitgegeven.

Ook heeft Divosa bijgedragen aan het beschikbaar komen van een tool waarin de aanvragen van de afgelopen drie jaar zijn verwerkt. De tool en aanvragen worden per VU-jaar op de website van de Toetsingscommissie gepubliceerd. Zie hiervoor de rubriek: informatie over eerdere aanvragen.

Bijlage 1: Toelichting op externe maatregel

Een voorbeeld⁶ van een duidelijke beschrijving is:

Maatregel 1. Bevorderen ondernemerschap

- A) De externe bronnen voor deze maatregel zijn geweest:
 - a. Een rapport van Radar Advies: Werkzame bestanddelen van parttime ondernemen, dec 2019
 - b. Achterbanraadpleging ZZP Nederland, mei 2020
 - c. Divosa, innoveren van het BBZ, november 2020
- B) Welk inzicht bij de gemeente is gekregen door die externe partij of externe bron?
Het inzicht dat investeren in begeleiding van en naar zelfstandig ondernemerschap bijdraagt aan het verkleinen van het bijstandstekort.
- C) Welke externe maatregel is getroffen naar aanleiding van de conclusie(s) uit deze consultatie?
De maatregel die getroffen is om meer capaciteit beschikbaar te stellen. Hiermee kunnen naar schatting 45 bijstandsgerechtigden extra naar zelfstandige ondernemerschap worden begeleid en wordt tevens in 20 gevallen vroegtijdige beëindiging van zelfstandig ondernemerschap zoveel mogelijk voorkomen.

Toelichting op de drie vragen.

1. *Wat wordt verstaan onder een externe bron(nen): externe partij of externe 'schriftelijke' informatie?*

Een externe partij is een persoon of organisatie buiten de grenzen van de gemeente.

- Een veelgestelde vraag is of in geval van een gemeenschappelijke regeling (ISD of RSD) de consultatie als extern wordt aangemerkt. Consultatie van gemeenten die onderdeel uitmaken van een gemeenschappelijke regeling wordt niet als extern gezien.
- Dit ligt anders voor een SW-bedrijf. Inmiddels maken veel (voormalige) SW-bedrijven deel uit van een nieuwe GR of zijn uitvoeringsdiensten overgedragen aan SW-bedrijven. In andere gevallen is sprake van privatisering.. Omdat de situatie voor SW-bedrijven niet uniform is, is ervoor gekozen om consultatie van het SW-bedrijf wel gezien als externe consultatie te zien.
- Onder externe 'schriftelijke' informatie wordt alle informatie verstaan die vastgelegd is in een document of een digitale drager (website, bestand etc.) en voortkomt uit een bron buiten de grenzen van de eigen gemeente respectievelijk ISD of RSD. Deze externe informatie dient dan wel ook informatie te bevatten over het effect en de aanpak van deze maatregel. Anders is raadpleging van de partij van wie de informatie komt noodzakelijk.

⁶ Dit voorbeeld is genomen uit een aanvraag VU 2018, met de daarbij behorende data.

2. *Wat heeft de externe consultatie opgeleverd?*

Welk inzicht bij de gemeente is gekregen door die externe partij of externe 'schriftelijke' informatie?

Hier wordt beschreven welk inzicht door consultatie van die externe partij of externe 'schriftelijke' informatie is gekregen bij de gemeente, dat geleid heeft tot het treffen van de externe maatregel?

○ *Wat wordt verstaan onder consultatie van een externe partij of externe 'schriftelijke' informatie?*

Onder consultatie wordt verstaan het raadplegen van een externe bron (partij of 'schriftelijke' informatie) buiten de gemeente respectievelijk ISD of RSD. Dat kan het raadplegen van een externe partij zijn, maar het kan ook het raadplegen van externe 'schriftelijke' informatie zijn, mits deze ook informatie over de toepasbaarheid (effect, uitvoerbaarheid en aanpak etc.) omvat, anders is het inwinnen van advies bij de betreffende gemeente noodzakelijk.

Voorbeelden van externe consultatie zijn onder andere:

- *gebruik maken van goed werkende maatregelen van andere gemeenten/uitvoeringsorganisaties;*
- *gebruik maken van beleidsplannen e.d. van gemeenten en op basis daarvan inwinnen van advies over deze maatregelen (zoals werkwijze, uitvoering en effect etc.);*
- *inwinnen van advies bij andere gemeenten;*
- *gebruik maken van een kennisgroep of leercirkel, bijeenkomsten van Divosa;*
- *gebruik maken van de signalen op basis van benchmarking Divosa;*
- *gebruik maken van de signalen op basis van de SEO-tool;*
- *gebruik maken van de publicatie van aanvragen van eerdere jaren en de betreffende tools op de website van de toetsingscommissie en op basis daarvan inwinnen van een advies over deze maatregelen (zoals werkwijze, uitvoering en effect etc.);*
- *advies van een extern adviesbureau voor het nemen van extra maatregelen;*
- *onder voorwaarden kunnen samenwerking met en uitvoering door een externe partij ook onder externe consultatie vallen. Dat is alleen het geval indien de consultatie duidelijk is beschreven en deze vervolgens leidt tot een maatregel, zie ook onder punt 3 externe maatregel. De enige uitzondering hierop is de ISD/RSD zoals eerder beschreven.*

Het inschakelen van een externe voor het opstellen van de aanvraag, is géén externe maatregel.

In geval van consultatie van een groep van externen, bijvoorbeeld bij het voorleggen van een beleidsplan, volstaat het aangeven van de betrokken externen en de uit deze groepsconsultatie opgedane inzichten en tot welke (groep van) maatregelen dit heeft geleid.

3. *Welke externe maatregel is getroffen naar aanleiding van de conclusie(s) uit deze ‘consultatie’?*
Dit is een beschrijving van een getroffen externe maatregel.

Hierna volgen nog enkele toelichtingen over de externe maatregel (n.a.v. veelgestelde vragen):

- Wat wordt verstaan onder een *maatregel*?
 - Onder een maatregel wordt verstaan: een besluit over hoe iets wordt opgelost of veranderd.
- Met ‘*externe*’ maatregel wordt bedoeld: een maatregel die is getroffen naar aanleiding van externe consultatie.

Onder voorwaarden gelden de volgende externe maatregelen ook:

 - Het samenwerken met een externe partij voldoet als ‘externe maatregel’ mits binnen deze samenwerking consultatie heeft plaatsgevonden. Beschrijf duidelijk op welke wijze de consultatie in deze samenwerking heeft geleid tot de getroffen maatregel.
 - Het uitvoeren van een maatregel door een externe partij voldoet pas als ‘externe maatregel’ indien deze maatregel is getroffen naar aanleiding van consultatie van een externe partij (dat kan de uitvoerende partij zijn). Indien maatregelen met een duidelijk herkenbare inbreng van externen (dus personen of organisaties buiten de eigen gemeente) tot stand komen, worden ze als extern aangemerkt.
- Wat wordt verstaan onder een *getroffen* externe maatregel.
 - Dit is een externe maatregel die voor het tijdstip van indiening van de aanvraag door het college, de gemandateerde directeur en/of de wethouder is getroffen.
 - Onder het treffen van een maatregel wordt verstaan dat het besluit is genomen en waarvan de uitvoering in gang is gezet.
- *Moet het steeds een nieuwe (aanvullende) maatregel zijn?*

Van het college wordt verwacht om te analyseren wat de oorzaken zijn van het tekort, wat hieraan inmiddels is gedaan en wat hiervan de effecten per jaar zijn. En vervolgens of, in dat licht, al dan niet nodig is om tot extra maatregelen te komen ten einde het tekort verder te reduceren.

Die afweging is aan het lokaal bestuur. Het college dient wel de gemeenteraad inzicht te verschaffen over deze afweging. Deze afweging dient dan ook in dit onderdeel te worden beschreven.

In alle gevallen dient het college externe maatregelen te nemen. Dat kunnen ook, afhankelijk van de hiervoor genoemde afweging, bestaande maatregelen zijn, die in hun effect meerjarig doorlopen. Om die reden staat “aanvullende” tussen haakjes.
- *Hoeveel getroffen externe maatregelen zijn vereist?*

Het is aan het lokaal bestuur om te bepalen hoeveel maatregelen moeten worden getroffen om het tekort verder te reduceren. Dat houdt in dat de toetsingscommissie nagaat of één dan wel meerdere externe maatregel zijn getroffen. Het is aan het college en de gemeenteraad om na te gaan of en te beschrijven dat de getroffen maatregelen tezamen het tekort verder reduceren (zie onderdeel effecten).